

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUT- SKOTTETS BETÄNKANDE 36/2001 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om företagshälsovård samt lag om ändring av 4 och 11 § lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 4 september 2001 en proposition med förslag till lag om företagshälsovård samt lag om ändring av 4 och 11 § lagen om tillsyn över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden (RP 114/2001 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande lagmotioner:

— en lagmotion med förslag till lag om ändring av 2 § lagen om företagshälsovård (LM 38/2000 rd — Matti Kangas /vänst), som remitterades till utskottet den 6 april 2000, och

— en lagmotion med förslag till lag om ändring av 16 och 29 § sjukförsäkringslagen och 3 § lagen om företagshälsovård (LM 20/2001 rd — Eero Akaan-Penttilä /saml m.fl.), som remitterades till utskottet den 18 april 2001.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet lämnat utlåtande om propositionen (ApUU 9/2001 rd). Dessutom har grundlagsutskottet på begäran av social- och hälsovårdsutskottet lämnat utlåtande om ärendet (GrUU 39/2001 rd). Utlåtandena ingår som bilagor till detta betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- medicinalrådet Matti Lamberg och överläkare Heikki Savolainen, social- och hälsovårdsministeriet
- lagstiftningsrådet Anna-Riitta Wallin, justitieministeriet
- direktör Matti Salmenperä, arbetsministeriet
- byråchef Maija Kleemola, Dataombudsmanens byrå
- länsläkare Seppo Varke, länsstyrelsen i Västra Finlands län
- överinspektör Kaarina Myyri-Partanen, Nylands arbetarskyddsdistrikt
- företagshälsovårdschef Arto Laine, Folkpensionsanstalten
- professor Matti Huuskonen, Institutet för arbetshygien
- ingenjör Jorma Yli-Suomu, Vasa arbetarskyddsdistrikt
- ledande företagshälsovårdsläkare Juha Teirilä, S-gruppen
- juristen Minna Helle, Akava
- ombudsman Jari Forss, Servicearbetsgivarna
- arbetsmiljösekreterare Raili Perimäki, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC
- ordförande Tuomo Tikkanen och psykolog Sirkku Kivistö, Finlands Psykologförbund
- ordförande Birgitta Tarvainen och experten Anne Boström, Finlands Företagshälsovårdsreförbund

- direktionssekreteraren, företagsläkare Pia Larjo och direktionsmedlemmen, företagsläkare Mikko Nykänen, Suomen Työterveyslääkärit, rikstäckande underavdelningen inom Finlands Läkarförbund
- planeringschef Pertti Rauhio, Företagarna i Finland
- sakkunnigläkare Kari Kaukinen, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund
- social- och hälsovårdspolitiska ombudsmannen Irma Pahlman, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC
- ordförande Merja Holtari och styrelseledamoten Leena Noronen, Työfysioterapeutit ry.

PROPOSITIONEN OCH LAGMOTIONERNA

Propositionen

I propositionen föreslås en ny lag om företagshälsovård samt bestämmelser om överlämnande av dokument inom företagshälsovården.

Propositionen anger principerna för god företagshälsovårdspraxis och principerna för verksamhet för bevarande av arbetsförmågan i lagstiftningen så att företagshälsovården i fråga om sitt innehåll på bästa möjliga sätt skall kunna inrikta sina åtgärder på uppföljning och stödjande av arbetstagarnas arbets- och funktionsförmåga under hela deras arbetsliv.

I lagförslaget definieras yrkesutbildade personer verksamma inom företagshälsovården och sakkunniga som de behöver som sitt stöd samt den behörighet som dessa två grupper behöver för att kunna arbeta inom företagshälsovården. Lagen föreslås också få en bestämmelse om uppföljning och utvärdering av verksamhetens kvalitet.

Lagförslaget tar hänsyn till de reformbehov som föranleds av den nya grundlagen och av revideringen av personuppgiftslagen och offentlighetslagstiftningen. Ställningen, rättigheterna och skyldigheterna för arbetsgivare, arbetstagare och yrkesutbildade personer inom företags-

hälsovården definieras på ett sätt som garanterar framgångsrik verksamhet samtidigt som parternas integritet och rättigheter skyddas.

I 4 och 11 § lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden fastställs arbetarskyddsmyndigheternas rättigheter att få ta del av uppgifter och handlingar som gäller företagshälsovård.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2002.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 38/2000 rd föreslås att lagen om företagshälsovård ändras så att massage av nacke och axlar som utförs av utbildade massörer skall ingå i den företagshälsovård som avses i lagen om företagshälsovård.

I lagmotion LM 20/2001 rd föreslås att lagen om arbetarskydd ändras så att företagare och andra som utför eget arbete får möjlighet att ordna med sjukvård i samband med företagshälsovården. Dessutom föreslås det att sjukförsäkringslagen ändras så att företagare och andra som utför eget arbete får rätt till ersättning för kostnaderna för sjukvård som de ordnar.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Allmän motivering

Av de skäl som framgår av propositionen och på grundval av erhållen utredning finner utskottet propositionen behövlig och lämplig. Utskottet

tillstyrker lagförslagen med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Reformen av lagen om företagshälsovård är ett viktigt steg för att förstärka den långsiktiga utvecklingen av företagshälsovården och för att

integrera allt fler grupper i företagshälsovården, anser utskottet. Det uttalade syftet med propositionen att resurserna allt mer skall användas till undersökning av arbetsförhållandena och till verksamhet på arbetsplatsen lyfter fram den preventiva och hälsofrämjande aspekten. För att målen skall kunna uppfyllas krävs det tryggad tillgång till företagshälsovård.

Det är huvudsakligen hälsovårdscentralerna i mindre städer och i glesbygden som står för företagshälsovården. Hälsovårdscentralerna står också till största delen för företagshälsovården för småföretag och privatföretagare inklusive lantbruksföretagare. Det behövs mer personal för företagshälsovården vid hälsovårdscentralerna. När målet är att personalen efter reformen skall få högre utbildningsnivå måste hälsovårdscentralerna få större resurser för sin företagshälsovård.

På många ställen har bristen på utbildad personal varit ett hinder för att ordna en fungerande företagshälsovård. Den nya lagen kräver betydligt större multidisciplinär kompetens. Med avseende på en relevant verkställighet av lagen finner utskottet det ytterst viktigt att det tillhandahålls avancerad fort- och kompletteringsutbildning för yrkesutbildade personer och sakkunniga inom företagshälsovården för att behovet av personal skall kunna tillgodoses.

Företagshälsovården täcker en mycket liten del av företagarna och andra som utför eget arbete. Dessutom är företagshälsovården bristfälligt ordnad framför allt på mindre arbetsplatser och inom installations-, bygg- och transportsektorn. I praktiken står ofta också personer med atypiska anställningar, tidsbundna anställningar och deltidsarbete utanför företagshälsovården. Företagshälsovården bör allt mer utvecklas med hänsyn till dessa branscher och själva arbetsförhållandena. Utskottet skyndar på åtgärder för att lösa problemen med företagshälsovården inom dessa branscher.

I motiveringen till lagen sägs att social- och hälsovårdsministeriet 2002 kommer att utreda möjligheterna att förbättra företagshälsovården för företagare. Enligt utskottet är det viktigt att fler grupper integreras i företagshälsovården.

Därför är det nödvändigt att förbättra företags-hälsovården för företagare. Dessutom bör det utredas vilka möjligheter företagarna har att ordna med sjukvård i anknytning till företagshälsovården.

Också ersättningspraxis i företagshälsovården håller på att utredas. Ersättningsreglerna bör enligt utskottets uppfattning också inbegripa undersökningar som görs inom ramen för företags-hälsovård och inte bara gälla kostnaderna och personalstyrkan.

Ett positivt drag i lagförslaget är ambitionen att förbättra utbildningen för yrkesutbildade personer inom företagshälsovården och att därigenom säkerställa hög yrkeskompetens inom området. Att utnyttja så många typer av yrkeskompetens som möjligt är en viktig modell i arbetet för att främja arbetstagarnas hälsa. I lagförslaget är personalen uppdelad i yrkesutbildade personer och sakkunniga på så sätt att fysioterapeuter och psykologer ingår i gruppen sakkunniga inom företagshälsovården. Utskottet understryker att fysioterapeuterna spelar en viktig roll i den förebyggande företagshälsovården, särskilt i verksamheten för att bevara den åldrande befolkningens arbetsförmåga och i arbetet för att främja rehabilitering. Riskerna i arbetslivet hänför sig allt mer till den psykiska belastningen, vilket gör att psykologisk expert hjälp behövs i allt större omfattning. Vidare understryker utskottet att indelningen i yrkesutbildade personer och sakkunniga inte får betyda att fysioterapeuterna och psykologerna får en mer undanskymd roll inom företagshälsovården. Tvärtom vill utskottet understryka att företagshälsovården i större omfattning bör ta vara på kompetensen inom dessa två yrkesgrupper. Utskottet föreslår ett uttalande om detta (*Utskottets förslag till uttalande*).

Genom propositionen eftersträvas närmare samverkan ute på arbetsplatserna, vilket enligt utskottet är positivt. Dessutom blir verksamheten på arbetsplatserna öppnare när det kommer att krävas verksamhetsplaner. Samtidigt får arbetarskyddsmyndigheterna bättre möjligheter att utöva tillsyn över företagshälsovården. Utskottet anser övervakningen vara viktig och omfat-

tar arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottets uppfattning att arbetarskyddsmyndigheterna bör få adekvata resurser att övervaka om företagshälsovården på en arbetsplats uppfyller de lagfästa kraven i fråga om innehåll och genomförande. Vidare påpekar utskottet att reformen kräver större samverkan mellan företagshälsovården och arbetarskyddsmyndigheterna.

Integritetsskydd och datasekretess spelar en viktig roll i reformen, menar utskottet. En grundläggande förutsättning för att målen med företagshälsovården skall kunna uppfyllas är att arbetstagarnas integritet är skyddad och att båda parter rättssäkerhet är ordnad på behörigt sätt. Dessa faktorer är av avgörande betydelse för en välfungerande och framgångsrik företagshälsovård, eftersom förtroende mellan parterna är en viktig förutsättning för själva verksamheten. Företagshälsovården består numera av en rad verksamhetsformer. Verksamheten genererar inte bara uppgifter om personalens hälsotillstånd och sjukdomar utan också mycket känsliga uppgifter, till exempel vid analyser av arbetsförmågan, psykologiska test och undersökningar av arbetsmiljøet. Arbetsplatserna bör ha tydliga anvisningar för hur uppgifterna skall hanteras. Detta är viktigt för alla behöriga parter rättssäkerhet och för att förtroendet för företagshälsovården skall bevaras.

Detaljmotivering

1. Lag om företagshälsovård

1 §. Lagens syfte

I lagförslaget är 1 § utformad så att den i en och samma mening omfattar både lagens innehåll och dess syfte. Utskottet föreslår att paragrafen delas upp på två moment för att skilja på dessa två saker.

3 §. Definitioner

Bestämmelserna gäller också dem som i praktiken verkställer företagshälsovård på uppdrag av arbetsgivaren. Terminologin varierar på denna punkt i formuleringarna. I en del bestämmelser

talas det om företagshälsovård och i andra bestämmelser om den som producerar företagshälsovårdstjänster. För att förtydliga texten föreslår utskottet att 1 mom. skall ha en definition på "den som producerar företagshälsovårdstjänster". Begreppet skall stå för den organisation eller den person som tillhandahåller den företagshälsovård som arbetsgivaren obligatoriskt eller frivilligt ordnar. Utskottet föreslår att definitionen läggs till 1 mom. som en 3 punkt. Då ändras punkterna 3—6 till 4—7.

Vidare föreslår utskottet att definitionen på god företagshälsovårdspraxis i 1 mom. 7 punkten formuleras om. Begreppet skall avse de allmänna principerna för att ordna, genomföra och utveckla företagshälsovården på det sätt som lagen föreskriver och med hänsyn till kunskapen och erfarenheten om arbetshälsa och de allmänna principerna för företagshälsovård.

Med hänvisning till utlåtandet från grundlagsutskottet föreslår social- och hälsovårdsutskottet att befogenheten att utfärda förordning preciseras i 2 mom.

4 §. Ordnande av företagshälsovård

Utskottet föreslår att paragrafen delas upp på två moment. I 1 mom. föreskrivs om arbetsgivarens skyldighet att ordna företagshälsovård och i 2 mom. om vad som ingår i förpliktelsen. Uppdelningen motiveras också av preciseringen i straffbestämmelsen nedan.

7 §. Produktion av tjänster

Utskottet föreslår vissa språkliga justeringar i paragrafteksten.

8 §. Samarbete

Paragrafnumren i hänvisningen paragrafens 2 mom. bör ändras på grund av ändringarna nedan.

10 §. Skydd av arbetstagaren

I 11 § 4 mom. ingår ett förbud för arbetsgivaren att anlita arbetstagaren för vissa arbetsuppgifter i vissa situationer. I samma moment föreskrivs om arbetstagarens skyldighet att delta i hälsoundersökningar. Paragrafen gäller två olika saker och utskottet föreslår därför att de delas upp på

separata paragrafer. Dessutom föreslår utskottet att arbetsgivarens skyldighet förs över till 2 kap. om arbetsgivarens skyldigheter utan att innehållet ändras. Samtidigt bör "velvoite" i den finska lagtexten ändras till "velvollisuus". Ändringen påverkar inte den svenska lagtexten. På grund av den nyinsatta paragrafen ändras numreringen på paragraferna 10 och 11 till 11 och 12.

11 §. Verksamhetsplan för företagshälsovården

Den föreslagna paragrafen anger inte vem skyldigheten gäller. Utskottet föreslår därför att skyldigheten förtydligas till att gälla arbetsgivaren.

12 §. Företagshälsovårdens innehåll

Utskottet föreslår att socialvården läggs till i listan över samarbetspartner inom företagshälsovården i 1 mom. 6 punkten.

13 §. Arbetstagarens skyldighet att delta i hälsoundersökningar

Som utskottet konstaterar ovan i motiveringen till 10 § gäller 11 § 4 mom. två olika saker. Det är lämpligt att skyldigheten för arbetstagarna att delta i hälsoundersökningar, vilket begränsar deras självbestämmanderätt, skrivs in i en egen paragraf. Ovan föreslår utskottet dessutom att den andra meningen om arbetsgivarens skyldighet att skydda arbetstagaren flyttas över till en separat paragraf i 2 kap.

I sitt utlåtande anser grundlagsutskottet att arbetstagarens skyldighet att delta i hälsoundersökningar är uttryckt i vaga ordalag med avseende på kravet på exakthet och noggranna avgränsningar. Dessutom anser grundlagsutskottet att arbetstagarens skyldighet lämpligen kan uttryckas med bestämningen nödvändig. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att formuleringen ändras till att skyldigheten att delta i en hälsoundersökning speciellt gäller situationer där arbetstagarens hälsotillstånd måste utredas på grund av att arbetet eller arbetsmiljön utgör en särskild risk för att insjukna eller när arbetstagarens arbets- eller funktionsförmåga måste utre-

das på grund av de hälsokrav som arbetet ställer på honom eller henne.

Grundlagsutskottet anser att det med tanke på arbetstagarens rättsliga ställning är viktigt att begränsa åtgärderna vid hälsokontroller på något sätt. I motiveringen till propositionen framhålls det att obligatoriska hälsoundersökningar först och främst är till för att skydda arbetstagarnas hälsa och att de inte får utnyttjas i strid med lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992). Enligt lagen om patientens ställning och rättigheter måste besluten om vården fattas i samförstånd med patienten. Enligt lagen omfattar vården också åtgärder för att slå fast patientens hälsotillstånd. Den föreslagna lagen bör uttryckligen reglera hur bestämmelserna om obligatoriska hälsoundersökningar förhåller sig till lagen om patientens ställning och rättigheter. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att bestämmelsen om obligatoriska hälsoundersökningar får en hänvisning till 6 § i lagen om patientens ställning och rättigheter, där det ingår en grundläggande bestämmelse om patientens självbestämmanderätt.

På grund av den nyinsatta paragrafen blir 12 § 14 §. Samtidigt ändras också hänvisningsbestämmelsen på grund av de nya paragraferna.

15—17 §. Utlämnande av uppgifter

Enligt 13 § 1 mom. har arbetstagaren och arbetsgivaren lika stor skyldighet att lämna uppgifter till den som producerar företagshälsovård, vilket inte kan anses vara rimligt. Enskilda arbetstagare har knappast någon större möjlighet att lämna uppgifter till exempel om personalen. Därför föreslår utskottet att bestämmelsen delas upp på två olika paragrafer. Då gäller 15 § arbetsgivarens skyldighet att lämna uppgifter till den som producerar företagshälsovård. Innehållet i paragrafen är detsamma som i 13 § 1 mom. Vidare föreslår utskottet en ny 16 § under samma kapitel. Den innehåller en bestämmelse om arbetstagarens skyldighet att lämna uppgifter till den som producerar företagshälsovård. Arbetstagarens skyldighet föreslås främst gälla information om hälsorisker på arbetsplatsen. I 13 § 2 och 3 mom. finns bestämmelser om skyldighet

för den som producerar företagshälsovård att lämna uppgifter och ge information. Utskottet föreslår att de förs över till en ny paragraf utan ändringar i innehållet.

På grund av de nyinsatta paragraferna ändras 14—22 till 18—26 §.

18 §. Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter

I 14 § ingår en bestämmelse om sekretess och utlämnande av uppgifter. Bestämmelsen anger inte tydligt vem som har rätt att få information. Utskottet föreslår en precisering. Dessutom behöver bestämmelsens förhållande till sekretessbestämmelserna förtydligas. Bestämmelsen anger inte sekretessskyldigheten och utskottet föreslår därför att paragrafrubriken ändras i enlighet med paragrafinnehållet.

19 §. Läkarutlåtande som lämnas till arbetsgivaren

I 15 § föreskrivs om arbetsgivarens rätt att lämna ett läkarintyg eller ett läkarutlåtande om arbetstagaren till den som producerar företagshälsovård. Arbetstagaren har rätt att förbjuda att handlingarna ges ut. Bestämmelsen innefattar ingen skyldighet för arbetsgivaren att informera arbetstagaren om att handlingar lämnas ut.

I enlighet med 3 § personuppgiftslagen hör läkarintyg och läkarutlåtanden på grund av det logiska begreppet personregister till ett register för personaladministrationen. Därför måste 24 § 1 mom. personuppgiftslagen tillämpas när information lämnas ut. Av motiveringen till propositionen får man den uppfattningen att det räcker till som information att lagen om företagshälsovård finns tillgänglig på arbetsplatsen. Utskottet påpekar att skyldigheten att lämna information enligt personuppgiftslagen måste uppfyllas, men framhåller att det kan göras med hjälp av ett allmänt meddelande och att arbetsgivaren inte behöver informera arbetstagaren varje gång en handling lämnas till den som producerar företagshälsovårdstjänster.

I bestämmelsen är det oklart hur den förhåller sig till sekretessskyldigheten i lagen om integritet i arbetslivet (477/2001). Enligt 8 § i lagen om

integritetsskydd i arbetslivet är arbetsgivaren skyldig att hemlighålla uppgifter om arbetstagarnas hälsotillstånd. Utskottet föreslår att paragrafen preciseras för att ett läkarutlåtande som lämnas till arbetsgivaren skall kunna ges vidare till den som producerar företagshälsovård utan hinder av 8 § 2 mom. lagen om integritetsskydd i arbetslivet.

21 §. Upprättande och förvaring av handlingar inom företagshälsovården

Enligt 17 § i propositionen kan social- och hälsovårdsministeriet meddela anvisningar om förande av journalhandlingar och andra handlingar inom företagshälsovården. I lagen om patientens ställning och rättigheter ingår bestämmelser om att upprätta och förvara journalhandlingar. I 12 § 2 mom. ingår också en bemyndigandebestämmelse, enligt vilken social- och hälsovårdsministeriet genom förordning kan föreskriva om vissa saker som ingår i lagrummet. Bestämmelserna i 12 § är tillämplig lag också inom företagshälsovården. Utskottet föreslår att 21 § får en hänvisning till lagen om patientens ställning och rättigheter beträffande journalhandlingar.

Företagshälsovården upprättar också en rad andra handlingar som har att göra med till exempel utredningar av förhållandena på arbetsplatsen eller med diagnostisering av yrkessjukdomar. Det behövs anvisningar för att handlingarna skall upprättas på samma sätt. Därför föreslår utskottet att 2 mom. bemyndigar ministeriet att meddela anvisningar om handlingar inom företagshälsovården.

23 §. Straff

I föreslagna 19 § 2 mom. föreskrivs att en arbetsgivare eller en företrädare för denna som uppsåtligt eller av oaktsamhet underlåter att iakttaga vad som föreskrivs i 4 § om ordnande av företagshälsovårdstjänster skall dömas till böter för underlåtelse att ordna företagshälsovårdstjänster. Grundlagsutskottet påpekar att det inte klart framgår om hotet om straff bara gäller den specifikt utsatta skyldigheten i 4 §, det vill säga att i allmänhet ordna företagshälsovård, eller om det

genom hänvisningen i slutet av 4 § också gäller kravet på företagshälsovårdens innehåll. Vad beträffar kravet på exakta brottsrekvisit bör slutresultatet, enligt utskottets uppfattning, bli en i konstitutionellt hänseende problemfri reglering, om straffhotet preciseras till att gälla negligerings dels av den allmänna skyldigheten att ordna företagshälsovård, dels av de förpliktande beslut som nämns i 20 § 3 mom. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att straffbestämmelsen preciseras med att det är straffbart att dels underlåta att uppfylla skyldigheten i 4 § 1 mom. att ordna företagshälsovård, dels att låta bli att följa ett beslut av arbetarskyddsmyndigheten om innehållet i skyldigheten att ordna företagshälsovård. Utskottet påpekar att beslut av Arbetskraftsmyndigheten vanligen är kopplade till hot om böter och att underlåtenhet att efterleva besluten i första hand har administrativa påföljder. Arbetsgivaren bör ställas till straffrättsligt ansvar först när de administrativa åtgärderna inte räcker till.

24 §. Övervakning

Enligt den föreslagna 20 § om övervakning skall arbetarskyddsmyndigheten övervaka att arbetsgivaren har ordnat företagshälsovård i enlighet med lagen, vilket betyder att företagshälsovården skall ha det innehåll och ordnas på det sätt som lagstiftningen kräver. Enligt den föreslagna 4 § lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden har arbetarskyddsmyndigheten rätt att till påseende få handlingar som gäller giltighetstiden för och innehållet i företagshälsovården. Enligt 3 mom. i den föreslagna paragrafen skall arbetarskyddsmyndigheten inhämta utlåtande av den myndighet som avses i 1 mom. innan den fattar beslut om innehållet i skyldigheten att ordna företagshälsovård som är förpliktande för arbetsgivaren. I 1 mom. nämns både social- och hälsovårdsministeriet och länsstyrelsen som tillsynsmyndigheter, och det är därför oklart från vem utlåtande skall inhämtas. Därför föreslår utskottet att formuleringen preciseras med att utlåtande skall inhämtas från en inrättning eller en myndighet som social- och hälsovårdsministe-

riet bestämmer. Ändringen stämmer överens med gällande lagstiftning och medger att utlåtande inhämtas av den aktör som är expert i respektive fall.

25 §. Framläggning av författningar och avtal eller beskrivningar som gäller företagshälsovård

Paragrafens hänvisning ändras till följd av den nya 10 §.

3. Lag om ändring av folkhälsolagen

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett nytt lagförslag som inte ingår i propositionen. Hänvisningarna i 14, 14 a och 15 § folkpensionslagen gäller paragrafer i den lag om företagshälsovård som föreslås bli upphävd. Utskottet föreslår att hänvisningarna ändras i överensstämmelse med den nya lagen.

4. Lag om ändring av 29 a § sjukförsäkringslagen

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett nytt lagförslag, som inte ingår i propositionen. Hänvisningen i 29 a § sjukförsäkringslagen ändras i överensstämmelse med den nya lagen om företagshälsovård.

Motionerna

Utskottet föreslår att lagförslagen i lagmotionerna förkastas eftersom propositionen och utskottets förslag inte stämmer överens med förslagen i lagmotionerna.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår social- och hälsovårdsutskottet vördsamt

att det andra lagförslaget godkänns utan ändringar,

att det första lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag),

att ett nytt tredje och fjärde lagförslag godkänns (*Utskottets nya lagförslag*),

att ett uttalande godkänns (*Utskottets förslag till uttalande*).

att lagmotionerna LM 38/2000 rd och LM 20/2001 rd förkastas och

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag om företagshälsovård

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte

I denna lag föreskrivs om arbetsgivarens skyldighet att ordna företagshälsovård och om företagshälsovårdens innehåll och genomförande av företagshälsovård (*utesl.*).

Syftet med lagen är att arbetsgivaren, arbetstagarna och företagshälsovården tillsammans främjar

1) förebyggandet av sjukdomar och olycksfall i anslutning till eller som följd av arbetet,

2) hälsa och säkerhet i arbetet och arbetsmiljön,

3) arbetstagarnas hälsa och arbets- och funktionsförmåga i olika arbetslivsskeden samt

4) arbetsgemenskapens verksamhet. (Nytt 2 mom.)

2 §

(Som i RP)

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

(1 och 2 punkten som i RP)

3) **producenter av företagshälsovårdstjänster** organisationer eller personer som i enlighet med 7 § i denna lag har hand om företagshälsovård som är obligatorisk eller frivillig för arbetsgivaren, (ny)

(4—6 punkten som 3—5 punkten i RP)

7) **god företagshälsovårdspraxis** de allmänna principer som skall följas när det gäller att ordna, genomföra och utveckla företagshälsovården enligt denna lag och med hänsyn till kunskapen och erfarenheten gällande arbetshälsa och de allmänna företagshälsovårdsprinciperna.

Genom förordning av statsrådet kan närmare bestämmelser utfärdas om sådan utbildning som avses i 1 mom. 4 punkten och sådan tillräcklig kunskap som avses i 1 mom. 5 punkten och sådana principer för god företagshälsovårdspraxis som avses i 1 mom. 7 punkten.

2 kap.

Arbetsgivarens skyldigheter

4 §

Ordnanande av företagshälsovård

Arbetsgivare skall på sin bekostnad ordna företagshälsovård för att förebygga hälsorisker som beror på arbetet och arbetsförhållandena samt olägenheter för att skydda och främja arbetstagarnas säkerhet, arbetsförmåga och hälsa. (Utesl.)

Företagshälsovården skall ordnas och genomföras i den omfattning som påkallas av arbetet, arbetsarrangemangen, personalen, förhållandena på arbetsplatsen och förändringar i dem enligt vad som föreskrivs i denna lag. (Nytt 2 mom.)

5 och 6 §
(Som i RP)

7 §

Produktion av tjänster

Arbetsgivaren kan ordna sådana företagshälsovårdstjänster som avses i denna lag *genom att*

1) *skaffa* de tjänster han behöver från en sådan hälsovårdscentral som avses i folkhälsolagen (66/1972),

2) (utesl.) själv eller tillsammans med andra arbetsgivare *ordna* de företagshälsovårdstjänster han behöver, eller

3) *skaffa* de tjänster han behöver från någon annan verksamhetsenhet eller person som har rätt att producera företagshälsovårdstjänster.

8 §

Samarbete

(1 mom. som i RP)

Innan arbetsgivaren fattar beslut om inledning eller ändring av den verksamhet som avses i 12 och 14 § eller om någon annan väsentlig omständighet som inverkar på ordnandet av före-

tagshälsovården, skall saken behandlas i den arbetarskyddskommission som avses i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden (131/1973) eller vid något annat ersättande samarbetsförfarande eller, om det inte finns någon arbetarskyddskommission eller ersättande samarbetsförfarande, tillsammans med arbetarskyddsfullmäktigen. Om en arbetarskyddsfullmäktig inte har valts på arbetsplatsen, behandlas ärendena i mån av möjlighet tillsammans med personalen.

(3 mom. som i RP)

9 §

(Som i RP)

10 § (Ny)

Skydd av arbetstagare

Om en hälsoundersökning av arbetstagaren visar att denne på grund av personliga hälsoegenskaper är uppenbart utsatt för hälsorisker i arbetet, får arbetstagaren inte anlitas för sådant arbete.

3 kap.

Allmänna principer för företagshälsovården, genomförande av företagshälsovården samt dess innehåll

11 (10) §

Verksamhetsplan för företagshälsovården

Arbetsgivaren skall ha en skriftlig verksamhetsplan för företagshälsovården som skall innehålla de allmänna målen för företagshälsovården samt de behov som grundar sig på förhållandena på arbetsplatsen och de åtgärder som föranleds av dessa med beaktande av vad som föreskrivs i 1, 4 och 12 §. Verksamhetsplanen skall årligen ses över på grundval av besök på arbetsplatser och andra utredningar som utförs inom företagshälsovården.

(2 och 3 mom. som i RP)

12 (11) §

Företagshälsovårdens innehåll

Till företagshälsovård som arbetsgivaren enligt 4 § skall ordna hör i enlighet med god företagshälsovårdspraxis att:

(1—5 punkten som i RP)

6) samarbeta med representanter för den övriga hälso- och sjukvården, arbetsförvaltningen, utbildningsförvaltningen, socialförsäkringen, *socialvården* och arbetarskyddsmyndigheterna, vid behov med dem som producerar företagshälsovårdstjänster för arbetsgivarna vid en gemensam arbetsplats och med andra nödvändiga samarbetsparter,

(7—9 punkten som i RP)

(2 och 3 mom. som i RP)

(4 mom. *utesl.*)

Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om de *som sedvanliga betraktade* metoder och sätt som används vid fullgörandet av de uppgifter som avses i 1 mom.

13 § (Ny)

Arbetstagarens skyldighet att delta i hälsoundersökning

En arbetstagare får inte utan grundad anledning vägra delta i en hälsoundersökning enligt denna lag som är nödvändig vid placering i arbete eller under arbetets gång

1) för att utreda hans eller hennes hälsa i arbetet eller arbetsmiljön som medför särskild risk för insjuknande, eller

2) för att utreda hans eller hennes arbets- eller funktionsförmåga på grund av krav som beror på arbetet och riktar sig mot hälsan.

Hälsoundersökningen skall utföras i samförstånd med arbetstagaren på det sätt som föreskrivs i 6 § lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992).

14 (12) §

Övriga hälso- och sjukvårdstjänster

Arbetsgivare kan utöver de tjänster som avses i 12 § ordna sjukvårdstjänster och andra hälsovårdstjänster för sina arbetstagare.

4 kap.

Behandling av uppgifter inom företagshälsovården

15 (13) §

Arbetsgivarens skyldighet att lämna ut uppgifter

Arbetsgivaren (*utesl.*) skall lämna yrkesutbildade personer och sakkunniga inom företagshälsovården sådana uppgifter om arbetet, arbetsarrangemangen, yrkessjukdomar, olycksfall, personalen, arbetsmiljön och förändringar i dem samt om andra därmed jämförbara faktorer som behövs för att de risker och men för hälsan som arbetstagarna orsakas av arbetet skall kunna bedömas och förebyggas.

(2 och 3 mom. *utesl.*)

16 § (Ny)

Arbetstagarens skyldighet att lämna ut uppgifter

Arbetstagaren skall på begäran lämna den som producerar företagshälsovårdstjänster uppgifter om de hälsoriskfaktorer som han eller hon observerat på arbetsplatsen.

17 § (Ny)

Skyldigheten för producenter av företagshälsovårdstjänster att ge råd och lämna ut uppgifter

Producenten av företagshälsovårdstjänster skall lämna arbetstagarna och arbetsgivaren behövliga uppgifter om de risker och men för hälsan som förekommer i arbetet och i förhållande-

na på arbetsplatsen samt anvisningar om hur de kan förebyggas. Till arbetstagaren skall ges uppgifter om de hälsoundersökningar som denna deltagit i inom företagshälsovården, deras syfte, resultat och tolkningar samt om annat innehåll i företagshälsovården.

Arbetsgivaren, arbetsplatsens arbetarskyddskommission och arbetarskyddsfullmäktigen har rätt att av personer som verkar i uppgifter inom företagshälsovården få sådana uppgifter som de fått på grund av sin ställning och som är av betydelse med tanke på utvecklandet av arbetstagarnas hälsa och av sunda förhållanden på arbetsplatsen.

18 (14) §

Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter

Uppgifter som enligt lag är sekretessbelagda får inte lämnas ut, om inte den i vars intresse tystnadsplikten har bestämts ger sitt samtycke enligt vad som bestäms särskilt. En företagshälsovårdsläkare anställd hos den som producerar företagshälsovårdstjänster får utan hinder av bestämmelserna om sekretess för journalhandlingar i lagen om patientens ställning och rättigheter lämna:

1) till arbetsgivaren i arbeten som orsakar särskild risk för ohälsa (*utesl.*) ett skriftligt utlåtande om slutsatserna av hälsoundersökningarna samt om arbetarskyddsåtgärder som är befogade på basis av dessa till den del de hänför sig till arbetarskydd och företagshälsovård,

2) (*utesl.*) till arbetarskyddsmyndigheten och till en sådan sakkunnig som avses i 1 § 2 mom. lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring för tillsynen över arbetarskyddet ett i 1 punkten avsett utlåtande, samt

3) till den som producerar företagshälsovårdstjänster på dennes begäran för uppföljning av hälsorisk uppgifter om hälsoundersökningarna av en arbetstagare som varit patient, när denne övergått från ett arbete som medför särskild risk för ohälsa till ett på samma sätt farligt arbete hos en annan arbetsgivare, förutsatt att ansvaret för företagshälsovården hos denna

arbetsgivare ligger hos den producent av företagshälsovårdstjänster som begärt uppgifterna.

19 (15) §

Läkarutlåtande som lämnas till arbetsgivaren

Arbetsgivaren får utan hinder av 8 § 2 mom. lagen om integritetsskydd i arbetslivet (477/2001) för att företagshälsovårdsuppgifter enligt denna lag skall kunna genomföras till den som producerar företagshälsovårdstjänster lämna ett läkarintyg eller läkarutlåtande om arbetsförmågan som arbetstagaren lämnat till arbetsgivaren, om inte arbetstagaren har motsatt sig detta.

20 (16) §

(Som i RP)

21 (17) §

Upprättande och förvaring av handlingar inom företagshälsovården

Beträffande upprättande och förvaringstider för journalhandlingar inom företagshälsovården gäller vad som föreskrivs i lagen om patientens ställning och rättigheter. (Nytt)

Social- och hälsovårdsministeriet kan meddela anvisningar om upprättande av (*utesl.*) handlingar inom företagshälsovården.

5 kap.

Särskilda bestämmelser

22 (18) §

(Som i RP)

23 (19) §

Straff

(1 mom. som i RP)

En arbetsgivare eller en företrädare för denna som uppsåtligen eller av oaksamhet underlåter att iaktta vad som i 4 § 1 mom. föreskrivs om

ordnande av företagshälsovårdstjänster *eller inte följer arbetarskyddsmyndighetens beslut om innebörden av skyldigheten att ordna företagshälsovård*, skall för *underlåtelse att ordna företagshälsovårdstjänster* dömas till böter.

(3 och 4 mom. som i RP)

24 (20) §

Övervakning

(1 och 2 mom. som i RP)

Har arbetsgivare underlåtit att ordna företagshälsovård som enligt denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser är arbetsgivarens skyldighet, och uppstår det oenighet om innebörden av denna skyldighet, skall arbetarskyddsmyndigheten, innan den fattar i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden avsett beslut som är förpliktande för arbetsgivaren, inhämta utlåtande av *social- och hälsovårdsministeriet eller den*

inrättning eller myndighet som *ministeriet utsett*.

Angående övervakning av den verksamhet som avses i 14 § föreskrivs särskilt.

25 (21) §

Framläggning av författningar och avtal eller beskrivningar som gäller företagshälsovård

För arbetstagarna skall på arbetsplatsen hållas framlagda denna lag och med stöd av den utfärdade författningar, det mellan arbetsgivaren och den som producerar företagshälsovårdstjänster ingångna avtalet om ordnande av företagshälsovård eller arbetsgivarens beskrivning av företagshälsovård som han själv har ordnat, samt den arbetsplatsutredning som avses i 12 § 1 mom. 1 punkten.

26 (22) § (Som i RP)

Utskottets nya lagförslag

3.

Lag

om ändring av folkhälsolagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i folkhälsolagen av den 28 januari 1972 (66/1972) 14 § 1 mom. 7 och 8 punkten, 14 a § 1 mom. 2 punkten och 15 § 4 mom.,

av dessa lagrum 14 § 1 mom. 7 punkten sådan den lyder i lag 746/1992 och 8 punkten i lag 248/1997, 14 a § 1 mom. 2 punkten sådan den lyder i lag 71/1991 och 15 § 4 mom. sådant det lyder i lag 407/1988 som följer:

14 §

Inom folkhälsoarbetet åligger det kommunen

7) att bereda arbetstagare som arbetar på arbets- och verksamhetsplatser inom kommunen

sådan företagshälsovård som arbetsgivaren skall svara för enligt 12 § lagen om företagshälsovård eller enligt andra stadganden eller enligt vad som bestäms med stöd av dem,

8) att i tillämpliga delar för företagare inom kommunen och andra som för egen räkning där utför arbete ordna företagshälsovård enligt 12 § lagen om företagshälsovård samt enligt stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den,

14 a §

Utöver vad som stadgas i 14 § skall en kommun som därtill åläggs genom förordning inom folkhälsoarbetet

2) för sjömän, oberoende av på vilken ort rederiet finns, anordna sådan företagshälsovård som ålagts arbetsgivaren i 12 § lagen om före-

tagshälsovård eller i andra stadganden och med stöd av dem utfärdade bestämmelser.

15 §

Kommunen kan med en arbetsgivare som är verksam inom kommunens område ingå överenskommelse om att kommunens hälsovårdscentral skall ordna i 14 § lagen om företagshälsovård nämnd sjukvårds- och annan hälsovårdsservice för de arbetstagare som är anställda hos arbetsgivaren (*utesl.*).

Denna lag träder i kraft den 200 .

4.

Lag

om ändring av 29 a § sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/1963) 29 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 782/1994, som följer:

29 a §

De kostnader som avses i 29 § 1—3 mom. ersätts till 50 procent enligt de grunder som statsrådet fastställer för varje ersättningsklass så som folkpensionsanstalten närmare bestämmer. Den ersättning som skall betalas bestäms enligt ett kalkylerat maximibelopp per arbetstagare. Den delegation som avses i 22 § lagen om företags-

hälsovård skall beredas möjlighet att ge utlåtande i saken innan statsrådet fastställer grunderna. Maximibeloppen justeras årligen i motsvarighet till den allmänna kostnadsutvecklingen.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen ger akt på hur syftet med den nya lagen om företagshälsovård att öka utnyttjan-

det inom företagshälsovården av sakkunniga från olika yrkeskategorier utfaller, då i lagen omfattats en indelning i yrkesutbildade personer och sakkunniga inom företagshälsovården.

ShUB 36/2001 rd — RP 114/2001 rd

Helsingfors den 16 november 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Marjatta Vehkaoja /sd
vordf. Timo Ihamäki /saml
medl. Eero Akaan-Penttilä /saml
Merikukka Forsius /gröna
Tuula Haatainen /sd
Inkeri Kerola /cent (delvis)
Niilo Keränen /cent
Valto Koski /sd
Marjaana Koskinen /sd

Pehr Löf /sv
Juha Rehula /cent (delvis)
Päivi Räsänen /kd
Sari Sarkomaa /saml
Arto Seppälä /sd
Marjatta Stenius-Kaukonen /vänst
Raija Vahasalo /saml
Jaana Ylä-Mononen /cent.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var
utskottsrådet Eila Mäkipää.